Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
GIOVANNI PITRUZZELLA
της 12ης Μαΐου 2022[1]

Υπόθεση C-197/21

Soda-Club (CO2) SA,
SodaStream International BV
κατά
MySoda Oy

[αίτηση του Korkein oikeus (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Φινλανδία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Σήματα – Ανάλωση – Επαναπληρούμενες φιάλες διοξειδίου του άνθρακα – Θέση σε κυκλοφορία εντός κράτους μέλους από τον δικαιούχο του σήματος ή με τη συγκατάθεσή του – Μεταπώληση από τρίτο, κατόπιν ανασυσκευασίας και θέσης του σήματός του επί των φιαλών, εντός του ίδιου κράτους μέλους – Σήμα της φιάλης που τέθηκε σε κυκλοφορία εμφανές ακόμη, χαραγμένο στον λαιμό της φιάλης – Ανασυσκευασία – Κριτήρια της απόφασης Bristol-Myers Squibb κ.λπ. – Εφαρμογή σε μη φαρμακευτικά προϊόντα – Εφαρμογή σε κατάσταση που αφορά μόνον ένα κράτος μέλος – Προϋπόθεση περί αναγκαιότητας – Εντύπωση οικονομικής σχέσης»

1. Ο 21ος αιώνας χαρακτηρίζεται από μια γενικευμένη συνειδητοποίηση του αντικτύπου που έχουν οι διάφοροι τρόποι κατανάλωσης σε βασικά ζητήματα, όπως, μεταξύ άλλων, η προστασία του περιβάλλοντος. Με την ανακοίνωση του 2015, η οποία φέρει τον τίτλο «Το κλείσιμο του κύκλου – Ένα σχέδιο δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία»[2], η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εγκωμίασε το συγκεκριμένο είδος οικονομίας ως εξής: «[η] μετάβαση σε μια πιο κυκλική οικονομία, όπου η αξία των προϊόντων, των υλικών και των πόρων παραμένει στην οικονομία όσο το δυνατόν περισσότερο, και η παραγωγή αποβλήτων περιορίζεται στο ελάχιστο, αποτελεί απαραίτητη συμβολή στις προσπάθειες της ΕΕ να αναπτύξει μια βιώσιμη, αποδοτική και ανταγωνιστική οικονομία με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και αποδοτική αξιοποίηση των πόρων». Η κυκλικότητα της οικονομίας σημαίνει την επαναχρησιμοποίηση ή την πλήρωση ή επαναπλήρωση προϊόντων τα οποία τέθηκαν για πρώτη φορά σε κυκλοφορία στο έδαφος της Ένωσης από τους δικαιούχους των σημάτων που φέρουν, πριν από την εκ νέου εμπορική εκμετάλλευσή τους. Αυτό είναι το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η υπό κρίση προδικαστική παραπομπή, η οποία παρέχει στο Δικαστήριο την ευκαιρία να διευκρινίσει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες πρέπει να πραγματοποιείται ο αναγκαίος συμβιβασμός μεταξύ των θεμιτών συμφερόντων των ως άνω δικαιούχων και των θεμιτών συμφερόντων των τρίτων που επαναχρησιμοποιούν και μεταπωλούν τα προϊόντα τους.

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

[2] COM(2015) 614 final, της 2ας Δεκεμβρίου 2015.

I. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Ο κανονισμός (ΕΕ) 2017/1001

2. Ο κανονισμός (ΕΕ) 2017/1001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2017, για το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης[3], κατάργησε και αντικατέστησε από 1ης Οκτωβρίου 2017 τον κανονισμό (ΕΚ) 207/2009[4].

3. Το άρθρο 15 του κανονισμού 2017/1001, με τίτλο «Αποδυνάμωση του δικαιώματος που παρέχει το σήμα της ΕΕ», ορίζει τα εξής:

«1. Το δικαίωμα που παρέχει το σήμα της ΕΕ δεν επιτρέπει στον δικαιούχο του να απαγορεύει τη χρήση του σήματος για προϊόντα που έχουν διατεθεί υπό το σήμα αυτό στο εμπόριο εντός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου από τον ίδιο τον δικαιούχο ή με τη συγκατάθεσή του.

2. Η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται εάν ο δικαιούχος έχει νόμιμους λόγους να αντιταχθεί στη μεταγενέστερη εμπορική εκμετάλλευση των προϊόντων, ιδίως όταν η κατάσταση των προϊόντων μεταβάλλεται ή αλλοιούται μετά τη διάθεσή τους στο εμπόριο.»

2. Η οδηγία (ΕΕ) 2015/2436

4. Το άρθρο 15 της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2436 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2015, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων[5], το οποίο φέρει τον τίτλο «Όρια του δικαιώματος που παρέχει το σήμα», έχει ως εξής[6]:

«1. Το δικαίωμα που παρέχει το σήμα δεν επιτρέπει στον δικαιούχο να απαγορεύει τη χρήση του σήματος για προϊόντα που έχουν διατεθεί υπό το σήμα αυτό στο εμπόριο μέσα στην Ένωση από τον ίδιο τον δικαιούχο ή με τη συγκατάθεσή του.

2. Η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται εάν ο δικαιούχος έχει νόμιμους λόγους να αντιταχθεί στην περαιτέρω εμπορική εκμετάλλευση των προϊόντων, ιδίως όταν η κατάσταση των προϊόντων έχει μεταβληθεί ή αλλοιωθεί μετά τη διάθεσή τους στο εμπόριο.»

B. Το φινλανδικό δίκαιο

5. Το άρθρο 9, παράγραφος 1, του tavaramerkkilaki (544/2019) (νόμου 544/2019 περί σημάτων, της 26ης Απριλίου 2019) εφαρμόζεται στα εθνικά σήματα από 1ης Μαΐου 2019. Προβλέπει δε ότι ο δικαιούχος σήματος δεν μπορεί να απαγορεύει τη χρήση του σήματος για προϊόντα που έχουν

[3] ΕΕ 2017, L 154, σ. 1.

[4] Κανονισμός του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, για το σήμα της ΕΕ (ΕΕ 2009, L 78, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) 2015/2424 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2015 (ΕΕ 2015, L 341, σ. 21) (στο εξής: κανονισμός 207/2009). Το άρθρο 13 του κανονισμού 207/2009 είναι αντίστοιχο προς το άρθρο 15 του κανονισμού 2017/1001.

[5] ΕΕ 2015, L 336, σ. 1.

[6] Από τις 15 Ιανουαρίου 2019, η εν λόγω διάταξη αντικαθιστά τη σε πολύ μεγάλο βαθμό αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 7 της οδηγίας 2008/95/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 2008, L 299, σ. 25).

διατεθεί υπό το σήμα αυτό στο εμπόριο εντός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου από τον ίδιο τον δικαιούχο ή με τη συγκατάθεσή του. Η παράγραφος 2 του άρθρου αυτού προβλέπει ότι ο δικαιούχος του σήματος, με την επιφύλαξη της παραγράφου 1, μπορεί να απαγορεύει τη χρήση του σήματος σε προϊόντα εάν έχει νόμιμο λόγο να αντιταχθεί στην περαιτέρω προσφορά ή εμπορική εκμετάλλευσή τους. Ειδικότερα, ο δικαιούχος του σήματος μπορεί να απαγορεύει τη χρήση του σήματος εάν η κατάσταση των προϊόντων έχει μεταβληθεί ή η ποιότητά τους έχει αλλοιωθεί μετά τη διάθεσή τους στο εμπόριο[7].

II. Η διαφορά της κύριας δίκης, τα προδικαστικά ερωτήματα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

6. Η Soda-Club (C02) SA και η SodaStream International BV (στο εξής από κοινού: SodaStream) κατασκευάζουν και πωλούν οικιακές συσκευές προσθήκης διοξειδίου του άνθρακα σε ποτά για ιδιωτική χρήση. Οι εν λόγω συσκευές παρέχουν τη δυνατότητα ευχερούς παρασκευής, από νερό βρύσης, αεριούχου νερού καθώς και αρωματικών αεριούχων ποτών. Στη Φινλανδία, οι εν λόγω συσκευές διατίθενται στο εμπόριο με το σήμα SODASTREAM. Οι συσκευασίες πώλησης περιέχουν, μεταξύ άλλων, τη συσκευή και μία επαναπληρούμενη φιάλη διοξειδίου του άνθρακα από αλουμίνιο, επί της οποίας είναι χαραγμένο το σήμα SODASTREAM ή SODA-CLUB. Στη φιάλη επικολλάται επίσης ετικέτα που φέρει ένα εκ των εν λόγω σημάτων. Η SodaStream πωλεί επιπλέον, ανά μονάδα, φιάλες πλήρεις διοξειδίου του άνθρακα. Η SodaStream είναι δικαιούχος των σημάτων της ΕΕ και των εθνικών σημάτων SODASTREAM και SODA-CLUB. Τα καταχωρισμένα σήματα SODASTREAM και SODA-CLUB καλύπτουν τόσο τις επίμαχες φιάλες όσο και το διοξείδιο του άνθρακα που περιέχουν.

7. Η MySoda Oy έχει την έδρα της στη Φινλανδία. Διαθέτει στην αγορά της Φινλανδίας συσκευές παρεμφερείς με εκείνες που πωλεί η SodaStream και φέρουσες το σήμα MYSODA, σε συσκευασίες οι οποίες όμως δεν περιλαμβάνουν φιάλες. Από το 2016 η MySoda διαθέτει στην αγορά της Φινλανδίας φιάλες πλήρεις διοξειδίου του άνθρακα οι οποίες είναι συμβατές όχι μόνο με τις δικές της συσκευές προσθήκης διοξειδίου του άνθρακα, αλλά και με τις συσκευές που διαθέτει στο εμπόριο η SodaStream. Οι πλήρεις διοξειδίου του άνθρακα φιάλες τις οποίες πωλεί η MySoda είναι, μεταξύ άλλων, και επαναπληρούμενες φιάλες που τέθηκαν αρχικά σε κυκλοφορία στην αγορά από τη SodaStream. Η MySoda παραλαμβάνει από τους μεταπωλητές φιάλες διοξειδίου του άνθρακα της SodaStream, τις οποίες οι καταναλωτές επιστρέφουν κενές. Αφαιρεί ακολούθως την ετικέτα που έχει επικολλήσει η SodaStream γύρω από τη φιάλη. Εν συνεχεία, επαναπληρώνει τη φιάλη και θέτει επ' αυτής τη δική της ετικέτα. Δεν αμφισβητείται ότι η ετικέτα που τίθεται επί της φιάλης με αυτόν τον τρόπο αφήνει πάντοτε εμφανή τα εγχαράγματα της φιάλης, περιλαμβανομένων των σημάτων SODASTREAM και SODA-CLUB.

8. Στη Φινλανδία, οι φιάλες διοξειδίου του άνθρακα διατίθενται στα καταστήματα λιανικής. Η SodaStream και η MySoda δεν διαθέτουν δικά τους καταστήματα.

9. Η MySoda χρησιμοποίησε δύο διαφορετικές ετικέτες. Στη ροζ χρώματος ετικέτα εμφαινόταν με μεγάλα γράμματα το λογότυπο MySoda συνοδευόμενο από τη διευκρίνιση ότι επρόκειτο για «φινλανδικό διοξείδιο του άνθρακα για συσκευές προσθήκης διοξειδίου του άνθρακα». Με μικρά δε γράμματα αναγράφονταν οι πληροφορίες σχετικά με το προϊόν, τα στοιχεία της εταιρίας

[7] Λαμβανομένης υπόψη της διάρκειας της προσβαλλόμενης ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου πρακτικής, πρέπει επίσης να μνημονευθούν το άρθρο 10a του tavaramerkkilaki (1715/1995) (νόμου 1715/1995 περί σημάτων) που ίσχυε έως την 31η Αυγούστου 2016 και το άρθρο 8 του tavaramerkkilaki (616/2016) (νόμου 616/2016 περί σημάτων) που ίσχυε έως την 30ή Απριλίου 2019. Οι δύο αυτές διατάξεις ήταν κατ' ουσίαν αντίστοιχες προς το άρθρο 9 του επί του παρόντος ισχύοντος νόμου περί σημάτων.

εμφιάλωσης και παραπομπή στον διαδικτυακό τόπο της για περισσότερες πληροφορίες. Στη λευκή ετικέτα αναγραφόταν με κεφαλαία γράμματα και σε πέντε γλώσσες ο όρος «διοξείδιο του άνθρακα». Με μικρά δε γράμματα αναγράφονταν οι πληροφορίες για το προϊόν, ήτοι η επωνυμία της εταιρίας εμφιάλωσης, μνεία ότι η εν λόγω εταιρία ουδεμία σχέση έχει με τον αρχικό προμηθευτή της φιάλης, την εταιρία του ή τα εμφανή επί της φιάλης σήματά του, και παραπομπή στον διαδικτυακό τόπο της MySoda.

10. Η SodaStream, θεωρώντας ότι η εν λόγω πρακτική προσέβαλε τα δικαιώματα που της παρέχει το σήμα και ότι η ίδια είχε πλείονες νόμιμους λόγους να εναντιωθεί σε αυτήν, άσκησε αγωγή κατά της MySoda με αίτημα να αναγνωριστεί ότι η εναγομένη προσέβαλε τα σήματά της στη Φινλανδία, χρησιμοποιώντας τα χωρίς άδεια στο πλαίσιο της εμπορικής δραστηριότητάς της και διαθέτοντας στο εμπόριο, υπό τα εν λόγω σήματα, επαναπληρούμενες φιάλες επί των οποίων είχε τεθεί το σήμα της MySoda, μετά την αφαίρεση και την αντικατάσταση των αρχικών ετικετών, χωρίς την άδεια της SodaStream, ή επαναπληρούμενες φιάλες μετά την αντικατάσταση των αρχικών ετικετών με νέες ετικέτες. Η SodaStream ζήτησε την παράλειψη της πρακτικής η οποία συνιστά, κατά την άποψή της, προσβολή του σήματός της, και την αποκατάσταση της ζημίας που ισχυρίζεται ότι υπέστη.

11. Με παρεμπίπτουσα απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2019, το markkinaoikeus (δικαστήριο οικονομικών υποθέσεων, Φινλανδία) έκανε δεκτά τα προμνησθέντα αιτήματα όσον αφορά τις ροζ χρώματος ετικέτες που χρησιμοποιούσε η MySoda, αλλά τα απέρριψε ως προς τις λευκές ετικέτες. Το εν λόγω δικαστήριο έκρινε ότι έχει αναλωθεί το αποκλειστικό δικαίωμα που παρέχουν στη SodaStream τα σήματα επί των φιαλών διοξειδίου του άνθρακα που αυτή είχε θέσει αρχικώς σε κυκλοφορία. Επομένως, η SodaStream έπρεπε, για να αντιταχθεί στην πρακτική της MySoda, να καταδείξει ότι είχε νόμιμο συμφέρον. Αφού απέρριψε την εφαρμογή των κριτηρίων της απόφασης Bristol-Myers Squibb κ.λπ.[8], διότι η διαφορά μεταξύ της SodaStream και της MySoda δεν αφορούσε παράλληλη εισαγωγή, το markkinaoikeus (δικαστήριο οικονομικών υποθέσεων) στηρίχθηκε στην απόφαση Viking Gas[9] και έκρινε ότι η πρακτική της MySoda δεν μετέβαλλε ούτε αλλοίωνε τη φιάλη διοξειδίου του άνθρακα που είχε θέσει αρχικώς σε κυκλοφορία η SodaStream ή το περιεχόμενό της. Η πρακτική αυτή δεν έβλαπτε ούτε τη φήμη της SodaStream και δεν είχε προκαλέσει οιαδήποτε βλάβη που θα μπορούσε να συνιστά νόμιμο λόγο εναντίωσης της SodaStream σε αυτήν. Η σχετική με τις λευκές ετικέτες πρακτική δεν δημιούργησε μεν, κατά το εν λόγω δικαστήριο, εσφαλμένη εντύπωση περί υπάρξεως οικονομικής σχέσης μεταξύ της MySoda και της SodaStream, πλην όμως δεν ισχύει το ίδιο και για τη χρήση των ροζ ετικετών που μπορούν να δημιουργήσουν, στον μέσο καταναλωτή, ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος, την εντύπωση ότι υφίσταται οικονομική σχέση μεταξύ των δύο εταιριών. Συγκεκριμένα, λόγω της εξέχουσας θέσης του λογοτύπου της MySoda στη ροζ ετικέτα, το εν λόγω δικαστήριο έκρινε ότι ο καταναλωτής θα μπορούσε να θεωρήσει ότι η φιάλη διοξειδίου του άνθρακα προέρχεται από τη MySoda. Ως εκ τούτου, υφίστατο νόμιμος λόγος για να αντιταχθεί η SodaStream στην πρακτική της χρήσης των ροζ ετικετών.

12. Αμφότερες η SodaStream και η MySoda άσκησαν αναιρέσεις κατά της ως άνω παρεμπίπτουσας απόφασης, τις οποίες επέτρεψε το Korkein oikeus (Ανώτατο Δικαστήριο, Φινλανδία) ενώπιον του οποίου ασκήθηκαν.

[8] Απόφαση της 11ης Ιουλίου 1996 (C-427/93, C-429/93 και C-436/93, στο εξής: απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ., EU:C:1996:282).

[9] Απόφαση της 14ης Ιουλίου 2011 (C-46/10, στο εξής: απόφαση Viking Gas, EU:C:2011:485).

13. Κατά την άποψη της SodaStream, αφαιρώντας την ετικέτα που φέρει το σήμα της και, επομένως, επισημαίνοντας την προέλευση της φιάλης διοξειδίου του άνθρακα και θέτοντας επ' αυτής νέα ετικέτα, η MySoda προβαίνει σε νέα επισήμανση του προϊόντος, πράξη η οποία θίγει τη δηλωτική της προέλευσης λειτουργία του σήματος και η οποία πρέπει να τελεί υπό τις προϋποθέσεις που διαμορφώθηκαν με την απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. ή, τουλάχιστον, υπό την προϋπόθεση της αναγκαιότητας. Η αντικατάσταση όμως της ετικέτας υπό τις προεκτεθείσες συνθήκες δεν είναι αναγκαία για τη διάθεση των επαναπληρούμενων φιαλών διοξειδίου του άνθρακα στην αγορά, δεδομένου ότι, με τη χρήση αυτοκόλλητου επί της επαναπληρούμενης φιάλης, τα στοιχεία του εμφιαλωτή θα μπορούσαν να παρασχεθούν κατά τρόπο που να μην προσβάλλει κατάφωρα τα δικαιώματα του δικαιούχου του σήματος. Η SodaStream θεωρεί, επομένως, ότι δικαιούται να αντιταχθεί στην πρακτική της MySoda. Επιπλέον, η SodaStream προβάλλει ως νόμιμο λόγο εναντίωσής της και την εσφαλμένη εντύπωση που προκαλεί, κατ' αυτήν, η πρακτική της MySoda περί υπάρξεως οικονομικής σχέσης μεταξύ αυτής και της MySoda.

14. Η MySoda υποστηρίζει, από την πλευρά της, ότι τα κριτήρια που διαμορφώθηκαν με την απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. δεν έχουν εφαρμογή εν προκειμένω, διότι πρόκειται για εμπορικές συναλλαγές εντός του ίδιου κράτους μέλους. Η MySoda δεν ανασυσκευάζει ένα πωλούμενο στο πλαίσιο παράλληλης εισαγωγής αρχικό προϊόν. Με την αντικατάσταση της ετικέτας δεν διακυβεύεται, κατά την άποψή της, η λειτουργία του σήματος, δεδομένου ότι οι ενδιαφερόμενοι καταναλωτές αντιλαμβάνονται ότι η ετικέτα που η MySoda θέτει επί του προϊόντος προσδιορίζει αποκλειστικά και μόνον την προέλευση του διοξειδίου του άνθρακα και τον εμφιαλωτή, ενώ το εγχάραγμα επί της φιάλης που δείχνει την προέλευσή της παραμένει εμφανές. Εν πάση περιπτώσει, η αντικατάσταση της ετικέτας της SodaStream ήταν όντως αναγκαία, δεδομένου ότι, με την τοποθέτηση απλού αυτοκόλλητου επί της επαναπληρούμενης φιάλης, θα ανέκυπτε μεγαλύτερος κίνδυνος σύγχυσης όσον αφορά την ταυτότητα του τελευταίου εμφιαλωτή, καθόσον οι εν λόγω φιάλες προορίζονται για πολλαπλή επαναπλήρωση. Κατά την άποψη της MySoda, η αντικατάσταση της ετικέτας επιτρέπει να αποφευχθεί η εναπόθεση πλειόνων γραμμικών κωδίκων στο ίδιο προϊόν και είναι, εξάλλου, συχνά αναγκαία όταν η αρχική ετικέτα έχει φθαρεί ή αποκολληθεί. Η MySoda υποστηρίζει ότι συμμορφώνεται προς πάγια πρακτική στη Φινλανδία, την οποία εφαρμόζει μάλιστα και η ίδια η SodaStream. Τέλος, η MySoda διευκρίνισε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου ότι δεν είναι η μόνη εταιρία που δραστηριοποιείται στην αγορά επαναπλήρωσης φιαλών διοξειδίου του άνθρακα και ότι, επομένως, ενδέχεται επίσης οι ετικέτες που αντικαθιστά να μην είναι εκείνες της SodaStream, αλλά ετικέτες προηγούμενων εμφιαλωτών.

15. Το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι δεν υφίσταται στη νομοθεσία της Ένωσης σαφής και αναλυτική ρύθμιση των προϋποθέσεων υπό τις οποίες ο δικαιούχος σήματος έχει νόμιμο λόγο να αντιταχθεί στην περαιτέρω εμπορική εκμετάλλευση προϊόντων που έχουν τεθεί σε κυκλοφορία. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, υφίσταται κίνδυνος, τουλάχιστον σε περίπτωση ανασυσκευασίας φαρμάκων που αποτελούν αντικείμενο παράλληλης εισαγωγής η οποία περιλαμβάνει την εκ νέου επισήμανση, να θιγεί η εγγύηση προέλευσης του σήματος. Επομένως, τέτοια ανασυσκευασία αλλοιώνει το ειδικό αντικείμενο του σήματος[10]. Κατά πάγια νομολογία, ο δικαιούχος του σήματος μπορεί να απαγορεύσει την πώληση ανασυσκευασμένων προϊόντων, εκτός εάν ο διανομέας αποδεικνύει ότι η πρακτική πληροί τις προϋποθέσεις που τέθηκαν με την

[10] Το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στο σημείο αυτό στις αποφάσεις της 23ης Απριλίου 2002, Boehringer Ingelheim κ.λπ. (C-143/00, EU:C:2002:246, σκέψεις 29 και 30), και της 26ης Απριλίου 2007, Boehringer Ingelheim κ.λπ. (C-348/04, EU:C:2007:249, σκέψεις 28 έως 30).

απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ.[11]. Επομένως, ο δικαιούχος του σήματος μπορεί να απαγορεύσει την ανασυσκευασία του προϊόντος, εκτός αν η ανασυσκευασία είναι αναγκαία για να καταστεί δυνατή η εμπορία των παράλληλα εισαγόμενων προϊόντων και, επιπλέον, διασφαλίζονται τα έννομα συμφέροντα του δικαιούχου του σήματος[12]. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, επίσης, ότι από την απόφαση Viking Gas, στην οποία δεν γίνεται, εντούτοις, παραπομπή στη νομολογία του Δικαστηρίου που αφορά την ανασυσκευασία, ούτε στα κριτήρια που διαμορφώθηκαν με την απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ., προκύπτει ότι, σε περίπτωση που ο εμφιαλωτής των φιαλών αερίου που διατέθηκαν στο εμπόριο στο ίδιο κράτος μέλος έθεσε τις δικές του ετικέτες επί των εν λόγω φιαλών, ενδέχεται να υφίσταται νόμιμος λόγος εναντίωσης στην πρακτική του εμφιαλωτή, ιδίως όταν η χρήση του σήματος δημιουργεί την εντύπωση ότι υφίσταται οικονομική σχέση μεταξύ του δικαιούχου του σήματος και του εμφιαλωτή[13].

16. Το αιτούν δικαστήριο διαπιστώνει, αφενός, ότι δεν προκύπτει σαφώς από τη νομολογία του Δικαστηρίου ότι η προϋπόθεση περί αναγκαιότητας, όπως καθορίζεται με την απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ., έχει εφαρμογή στην ανασυσκευασία προϊόντων που διατίθενται στο εμπόριο εντός του ίδιου κράτους μέλους. Το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες για το αν μπορεί να χαρακτηρίσει την πράξη της MySoda ως «ανασυσκευασία» κατά την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου, δεδομένου ότι, στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, πρόκειται για φιάλες που προορίζονται να επαναπληρωθούν δεκάδες φορές. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, επίσης, να διευκρινιστεί αν είναι αποφασιστικής σημασίας το γεγονός ότι οι καταναλωτές στους οποίους απευθύνεται το προϊόν αντιλαμβάνονται ότι η ετικέτα παραπέμπει αποκλειστικά και μόνο στην προέλευση του διοξειδίου του άνθρακα, παρά το γεγονός ότι ο δικαιούχος του σήματος, κατά την αρχική διάθεση της φιάλης διοξειδίου του άνθρακα στο εμπόριο, είχε θέσει επ' αυτής την ετικέτα που έφερε το δικό του σήμα ως ένδειξη της προέλευσης της φιάλης. Δεν είναι, επίσης, σαφές αν τα συμπεράσματα που αντλούνται από την απόφαση Viking Gas μπορούν να εφαρμοστούν στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, διότι η εν λόγω απόφαση αφορά σήματα που είχαν τεθεί επί φιαλών αερίου από τον δικαιούχο του σήματος, ο οποίος είχε διαθέσει αρχικώς τις φιάλες στο εμπόριο, χωρίς ουδέποτε να αφαιρεθούν ή να επικαλυφθούν τα εν λόγω σήματα. Στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, παραμένει εμφανές μόνο το σήμα που είναι χαραγμένο στον λαιμό της φιάλης διοξειδίου του άνθρακα.

17. Αφετέρου, υπό το πρίσμα της νομολογίας του Δικαστηρίου και, ειδικότερα, της απόφασης Loendersloot[14], μπορεί ενίοτε να επαρκεί η τοποθέτηση επί των φιαλών ενός απλού αυτοκόλλητου με συμπληρωτικές πληροφορίες, χωρίς να είναι αναγκαία η αφαίρεση της ετικέτας του δικαιούχου του σήματος που έθεσε τις φιάλες σε κυκλοφορία στην αγορά. Από τη νομολογία προκύπτει, επίσης, ότι η προϋπόθεση της αναγκαιότητας δεν πληρούται όταν η σχετική πρακτική αποσκοπεί αποκλειστικά και μόνο στην επιδίωξη εμπορικού πλεονεκτήματος[15]. Οι επαναπληρούμενες με διοξείδιο του άνθρακα φιάλες πρέπει να φέρουν τα στοιχεία του εμφιαλωτή. Σε περίπτωση δε που γίνει δεκτό ότι έχουν εφαρμογή τα κριτήρια της απόφασης Bristol-Myers Squibb κ.λπ., και ιδίως η προϋπόθεση περί αναγκαιότητας, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν πρέπει να ληφθεί υπόψη η χρήση για την οποία προορίζονται οι φιάλες. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι οι φιάλες διοξειδίου του άνθρακα προορίζονται για επαναπλήρωση ώστε να χρησιμοποιηθούν εκ νέου, μπορεί να τίθεται ζήτημα διατήρησης με την πάροδο του

[11] Το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στο σημείο αυτό στην απόφαση της 26ης Απριλίου 2007, Boehringer Ingelheim κ.λπ. (C-348/04, EU:C:2007:249, σκέψεις 52 και 53).

[12] Το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στο σημείο αυτό στην απόφαση της 23ης Απριλίου 2002, Boehringer Ingelheim κ.λπ. (C-143/00, EU:C:2002:246, σκέψη 34).

[13] Το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στο σημείο αυτό στη σκέψη 37 της απόφασης Viking Gas.

[14] Απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 1997 (C-349/95, EU:C:1997:530).

[15] Το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στο σημείο αυτό στην απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 1999, Upjohn (C-379/97, EU:C:1999:494, σκέψη 44).

χρόνου των ετικετών που τοποθέτησε επ' αυτών ο δικαιούχος του σήματος ο οποίος έθεσε σε κυκλοφορία στην αγορά τις εν λόγω φιάλες. Πρέπει, ειδικότερα, να εξακριβωθεί αν η φθορά της ετικέτας που έθεσε επί της φιάλης ο δικαιούχος του σήματος ή η αποκόλλησή της ή ακόμη και το γεγονός ότι ήδη σε προηγούμενο στάδιο ένας άλλος εμφιαλωτής αντικατέστησε την αρχική ετικέτα με δική του μπορούν να θεωρηθούν ως περιστάσεις που δικαιολογούν την εκτίμηση ότι η αλλαγή της ετικέτας ή η αντικατάστασή της με την ετικέτα του εμφιαλωτή είναι αναγκαία για τη διάθεση των επαναπληρούμενων φιαλών στην αγορά.

18. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Korkein oikeus (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και, με απόφαση που περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 29 Μαρτίου 2021, να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Εφαρμόζονται τα αποκαλούμενα "κριτήρια Bristol-Myers Squibb", που έχουν αναπτυχθεί στη νομολογία του Δικαστηρίου για την ανασυσκευασία και την επικόλληση νέας ετικέτας σε περιπτώσεις παράλληλης εισαγωγής, και, ειδικότερα, η αποκαλούμενη «προϋπόθεση περί αναγκαιότητας», ακόμη και όταν πρόκειται για ανασυσκευασία ή επικόλληση νέας ετικέτας επί προϊόντων που διατίθενται στην αγορά κράτους μέλους από τον δικαιούχο του σήματος ή με τη συγκατάθεσή του με σκοπό τη μεταπώλησή τους εντός του ίδιου κράτους μέλους;

2) Εφαρμόζονται τα αποκαλούμενα "κριτήρια Bristol-Myers Squibb" και, ειδικότερα, η αποκαλούμενη "προϋπόθεση περί αναγκαιότητας" στην περίπτωση που ο δικαιούχος του σήματος, στο πλαίσιο διαθέσεως στην αγορά φιάλης που περιέχει διοξείδιο του άνθρακα, έχει επιθέσει στη φιάλη το σήμα του, το οποίο δεν αναγράφεται μόνο στην ετικέτα, αλλά είναι επίσης χαραγμένο στον λαιμό της φιάλης, ακόμη και όταν τρίτος, ο οποίος προβαίνει σε επαναπλήρωση της φιάλης με διοξείδιο του άνθρακα με σκοπό τη μεταπώλησή της, αφαιρεί από τη φιάλη την αρχική ετικέτα και την αντικαθιστά με δική του, η οποία φέρει τον δικό του λογότυπο, ενώ παράλληλα το σήμα του διαθέσαντος τη φιάλη στην αγορά εξακολουθεί να είναι ορατό στο εγχάραγμα που βρίσκεται στον λαιμό της φιάλης;

3) Μπορεί, στην περίπτωση που περιγράφεται ανωτέρω, να υποστηριχθεί ότι, με την αφαίρεση και την αντικατάσταση της ετικέτας που περιέχει το σήμα, διακυβεύεται κατ' αρχήν η λειτουργία του σήματος ως ένδειξη της προέλευσης της φιάλης ή είναι κρίσιμο, σε συνάρτηση με την εφαρμογή των προϋποθέσεων για την ανασυσκευασία και την επικόλληση νέας ετικέτας, το γεγονός

   – ότι πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι οι καταναλωτές στους οποίους απευθύνεται το προϊόν θα συμπεράνουν ότι η ετικέτα παραπέμπει αποκλειστικά και μόνο στην προέλευση του διοξειδίου του άνθρακα (και, κατά συνέπεια, στον εμφιαλωτή) ή

   – ότι πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι οι καταναλωτές στους οποίους απευθύνεται το προϊόν θα συμπεράνουν ότι η ετικέτα παραπέμπει, τουλάχιστον εν μέρει, και στην προέλευση της φιάλης;

4) Όταν η αφαίρεση και η αντικατάσταση της ετικέτας που φέρουν οι φιάλες διοξειδίου του άνθρακα εκτιμάται υπό το πρίσμα της προϋποθέσεως περί αναγκαιότητας, μπορεί η τυχαία φθορά ή αποκόλληση των ετικετών που έχει επικολλήσει ο δικαιούχος του σήματος στις φιάλες που διαθέτει στο εμπόριο ή η αφαίρεση ή αντικατάστασή τους από προηγούμενο εμφιαλωτή να συνιστά περίσταση λόγω της οποίας θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι η τακτική αντικατάσταση των ετικετών με ετικέτα του εμφιαλωτή είναι αναγκαία για τη διάθεση των επαναπληρούμενων φιαλών στην αγορά;»

19. Η MySoda, η SodaStream, η Φινλανδική Κυβέρνηση και η Επιτροπή υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις στο Δικαστήριο.

III. Ανάλυση

20. Προτού αναλύσω τα προδικαστικά ερωτήματα που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο, διευκρινίζω ότι στις παρούσες προτάσεις θα εξετάσω τις κρίσιμες διατάξεις του κανονισμού 2017/1001 και της οδηγίας 2015/2436, ήτοι, ειδικότερα, το άρθρο 15 του κανονισμού 2017/1001 και το άρθρο 15 της οδηγίας 2015/2436[16]. Στο μέτρο που οι πράξεις που προσάπτονται στη MySoda ξεκίνησαν το 2016, και λαμβανομένης υπόψη της ομοιότητας των διατάξεων που αφορούν την ανάλωση του δικαιώματος που παρέχουν τα εθνικά και ενωσιακά σήματα, η ανάλυση του άρθρου 15 του κανονισμού 2017/1001 και του άρθρου 15 της οδηγίας 2015/2436 θα ισχύει επίσης για την ερμηνεία των αντίστοιχων διατάξεων που περιέχονται στις προϊσχύσασες πράξεις[17]. Για τον ίδιο λόγο, η νομολογία του Δικαστηρίου που εκδόθηκε βάσει των εν λόγω προγενέστερων διατάξεων παραμένει χρήσιμη για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.

A. Επί του πρώτου, του δευτέρου και του τετάρτου προδικαστικού ερωτήματος

21. Με το πρώτο, το δεύτερο και το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν τα κριτήρια που διαμορφώθηκαν με την απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. μπορούν να εφαρμοστούν σε περίπτωση μεταπώλησης των προϊόντων από τρίτο, μετά την πρώτη θέση τους σε κυκλοφορία στην αγορά της Ένωσης από τον δικαιούχο του σήματος, στο ίδιο κράτος μέλος στο οποίο τέθηκαν για πρώτη φορά σε κυκλοφορία. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, επίσης, να διευκρινιστεί αν τα εν λόγω κριτήρια, και ιδίως η προϋπόθεση περί αναγκαιότητας, εφαρμόζονται σε περίπτωση κατά την οποία τρίτος επαναπληρώνει με διοξείδιο του άνθρακα τη φιάλη με σκοπό τη μεταπώλησή της, αφαιρεί την αρχική ετικέτα και την αντικαθιστά με δική του ετικέτα, αφήνοντας εντούτοις εμφανές το σήμα του δικαιούχου το οποίο είναι χαραγμένο στον λαιμό της φιάλης. Τέλος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί κατά πόσον επηρεάζει ενδεχομένως την εκτίμηση για την αναγκαιότητα της ανασυσκευασίας το γεγονός ότι, εκ φύσεως, οι ετικέτες που θέτει ο δικαιούχος του σήματος επί φιαλών οι οποίες προορίζονται για πολλαπλή επαναπλήρωση και επαναχρησιμοποίηση θα φθαρούν, ή και θα αποκολληθούν, με αποτέλεσμα η τακτική αντικατάστασή τους να καθίσταται ενδεχομένως αναγκαία για τη μεταγενέστερη διάθεσή τους στο εμπόριο. Τα ερωτήματα αυτά υποβάλλονται με σκοπό να διαπιστωθεί αν η SodaStream δικαιούται να εναντιωθεί στην πρακτική της MySoda.

22. Μοναδικός σκοπός της εν λόγω ευχέρειας εναντίωσης, η οποία συνιστά παρέκκλιση από τη θεμελιώδη αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, είναι η διασφάλιση των δικαιωμάτων που συνιστούν το ειδικό αντικείμενο του σήματος, το οποίο προσδιορίζεται βάσει της ουσιώδους λειτουργίας του[18]. Το ειδικό αντικείμενο του δικαιώματος επί του σήματος συνίσταται κυρίως στην παροχή, στον δικαιούχο, του αποκλειστικού δικαιώματος χρήσης του

[16] Όσον αφορά τον πλήρη χαρακτήρα της εναρμόνισης στην οποία προβαίνει το άρθρο 15 της οδηγίας 2015/2436, βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Schweppes (C-291/16, EU:C:2017:990, σκέψη 30). Σχετικά με το άρθρο 7 της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1), βλ. αποφάσεις Bristol-Myers Squibb κ.λπ. (σκέψεις 25 και 26), και της 23ης Απριλίου 2002, Boehringer Ingelheim κ.λπ. (C-143/00, EU:C:2002:246, σκέψη 17).

[17] Ήτοι το άρθρο 13 του κανονισμού 207/2009 και το άρθρο 7 της οδηγίας 2008/95.

[18] Βλ. απόφαση της 23ης Απριλίου 2002, Boehringer Ingelheim κ.λπ. (C-143/00, EU:C:2002:246, σκέψη 28).

σήματος για την πρώτη διάθεση του προϊόντος στην αγορά και, επομένως, στην προστασία του έναντι των ανταγωνιστών που θα ήθελαν να εκμεταλλευθούν τη θέση και τη φήμη του σήματος, πωλώντας προϊόντα επί των οποίων έχει τεθεί παρανόμως το εν λόγω σήμα [19]. Η ουσιώδης λειτουργία του σήματος συνίσταται στην εγγύηση που παρέχει στον καταναλωτή ή στον τελικό χρήστη σε σχέση με την προέλευση του προϊόντος επί του οποίου έχει τεθεί το σήμα, αφού του δίνει τη δυνατότητα να διακρίνει, χωρίς κίνδυνο σύγχυσης, το προϊόν αυτό από προϊόντα άλλης προέλευσης [20]. Εντούτοις, στο μέτρο που συνιστά κατ' ανάγκη περιορισμό της θεμελιώδους αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, το δικαίωμα του δικαιούχου του σήματος να εναντιωθεί στη μεταγενέστερη διάθεση στο εμπόριο των προϊόντων που φέρουν το σήμα του δεν είναι απεριόριστο.

23. Συγκεκριμένα, το ζήτημα της ανάλωσης του δικαιώματος που παρέχει το σήμα της Ένωσης ή το εθνικό σήμα ρυθμίζεται στο άρθρο 15 του κανονισμού 2017/1001 και στο άρθρο 15 της οδηγίας 2015/2436. Σκοπός των δύο αυτών διατάξεων, οι οποίες έχουν παρόμοια διατύπωση, είναι, μεταξύ άλλων, να συμβιβάσουν τα θεμελιώδη συμφέροντα, αφενός της προστασίας των δικαιωμάτων επί του σήματος και, αφετέρου, της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων μεταξύ των κρατών μελών [21]. Από τις εν λόγω διατάξεις προκύπτει ότι ο δικαιούχος του σήματος δεν μπορεί, κατ' αρχήν, να εναντιωθεί στη χρήση του μετά την πρώτη διάθεση των οικείων προϊόντων στην αγορά από τον ίδιο τον δικαιούχο του σήματος ή με τη συγκατάθεσή του [22]. Επομένως, η αρχή της ανάλωσης του δικαιώματος που παρέχει το σήμα, η οποία κατοχυρώνεται στις δύο ως άνω διατάξεις, συνιστά το όριο των δικαιωμάτων αποκλειστικότητας που αναγνωρίζονται κατά τα λοιπά στους δικαιούχους σήματος. Η σχέση μεταξύ της εν λόγω αποκλειστικότητας και της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων καταδείχθηκε επανειλημμένως με τη νομολογία του Δικαστηρίου [23]. Συνεπώς, καίτοι η ύπαρξη δικαιούχου του σήματος συνεπάγεται, καθ' εαυτήν, αναγκαίο περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων χάριν της προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, η ένταση της εν λόγω προστασίας μειώνεται καθώς αναδεικνύονται οι κίνδυνοι για τον ελεύθερο ανταγωνισμό στην αγορά, και ιδίως η στεγανοποίηση.

24. Οι διάδικοι δεν αμφισβητούν ότι οι επίμαχες φιάλες τέθηκαν για πρώτη φορά σε κυκλοφορία στο φινλανδικό έδαφος από τη SodaStream, δικαιούχο του σήματος. Υπό το πρίσμα των προεκτεθέντων, η SodaStream δεν μπορεί να εναντιωθεί στην επίμαχη στην κύρια δίκη πρακτική.

25. Εντούτοις, δεν υφίσταται ανάλωση του δικαιώματος που παρέχει το σήμα εάν ο δικαιούχος του έχει νόμιμο λόγο να αντιταχθεί στη μεταγενέστερη εμπορική εκμετάλλευση των προϊόντων του [24]. Μολονότι η μεταβολή και η αλλοίωση της κατάστασης των προϊόντων μνημονεύονται στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 2017/1001 και στο άρθρο 15, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2436 εν είδει παραδειγμάτων, οι εν λόγω διατάξεις δεν παρέχουν εξαντλητικό κατάλογο των νόμιμων λόγων που μπορούν να εμποδίσουν την εφαρμογή της αρχής της ανάλωσης [25].

[19] Βλ. απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. (σκέψη 44) και απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Schweppes (C-291/16, EU:C:2017:990, σκέψη 37).

[20] Βλ. απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Schweppes (C-291/16, EU:C:2017:990, σκέψη 37).

[21] Βλ. απόφαση της 23ης Απριλίου 2002, Boehringer Ingelheim κ.λπ. (C-143/00, EU:C:2002:246, σκέψη 18).

[22] Βλ. άρθρο 15, παράγραφος 1, του κανονισμού 2017/1001 και άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2436.

[23] Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Schweppes (C-291/16, EU:C:2017:990, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[24] Βλ. άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 2017/1001 και άρθρο 15, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2436.

[25] Βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψη 36).

26. Στο πλαίσιο παράλληλης εισαγωγής φαρμακευτικών προϊόντων, το Δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι το άρθρο 7, παράγραφος 2, της πρώτης οδηγίας 89/104 είχε την έννοια ότι ο δικαιούχος του σήματος μπορεί νομίμως να αντιταχθεί στη μεταγενέστερη εμπορία φαρμακευτικού προϊόντος, σε περίπτωση κατά την οποία ο εισαγωγέας έχει ανασυσκευάσει το προϊόν και έχει θέσει εκ νέου το σήμα του δικαιούχου επ' αυτού, εκτός αν, πρώτον, αποδεικνύεται ότι η άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος από τον δικαιούχο του, με σκοπό να απαγορευθεί η εμπορία των ανασυσκευασμένων προϊόντων υπ' αυτό το σήμα θα συνέτεινε στην τεχνητή στεγανοποίηση των αγορών μεταξύ των κρατών μελών, δεύτερον, αποδεικνύεται ότι η ανασυσκευασία δεν μπορεί να επηρεάσει την αρχική κατάσταση του προϊόντος που περιέχεται στη συσκευασία, τρίτον, αναφέρεται σαφώς επί της νέας συσκευασίας ποιος έχει ανασυσκευάσει το προϊόν και το όνομα του παρασκευαστή του, τέταρτον, η παρουσίαση του ανασυσκευασμένου προϊόντος δεν μπορεί να βλάψει τη φήμη του σήματος ή τη φήμη του δικαιούχου του και, πέμπτον, ο εισαγωγέας έχει ειδοποιήσει τον δικαιούχο του σήματος πριν από τη διάθεση του ανασυσκευασμένου προϊόντος προς πώληση και του παραδώσει, εφόσον του ζητηθεί, δείγμα του ανασυσκευασμένου προϊόντος[26]. Αρκεί η μη πλήρωση μίας εκ των προϋποθέσεων που τέθηκαν με την απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ., για να μπορεί ο δικαιούχος του σήματος να αντιταχθεί νομίμως στη μεταγενέστερη εμπορία φαρμακευτικού προϊόντος που φέρει το σήμα του και αποτέλεσε αντικείμενο ανασυσκευασίας[27].

27. Επομένως, προκειμένου να εκτιμηθεί αν η SodaStream δικαιούται να αντιταχθεί στην πρακτική της MySoda πρέπει να εξακριβωθεί αν η εν λόγω πρακτική συνιστά ανασυσκευασία κατά την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου (δεύτερο προδικαστικό ερώτημα)[28]. Εν συνεχεία, πρέπει να εξακριβωθεί αν τα διδάγματα που απορρέουν από την απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. ισχύουν μόνον σε περιπτώσεις παράλληλης εισαγωγής οι οποίες συνεπάγονται κατ' ανάγκη τη διάθεση του σχετικού προϊόντος στο εμπόριο εντός κράτους μέλους άλλου από εκείνο της πρώτης θέσης σε κυκλοφορία στην αγορά (πρώτο προδικαστικό ερώτημα). Τέλος, πρέπει να εκτιμηθεί αν οι προϋποθέσεις που τέθηκαν με την εν λόγω απόφαση αφορούν ειδικώς το συγκεκριμένο είδος των επίμαχων στην υπόθεση εκείνη προϊόντων, ήτοι φαρμακευτικά προϊόντα, ώστε να εξεταστεί εν συνεχεία η δυνατότητα εφαρμογής της προϋπόθεσης περί αναγκαιότητας, κατά την έννοια της εν λόγω απόφασης, στις περιστάσεις της διαφοράς της κύριας δίκης.

1. Επί της υπάρξεως ανασυσκευασίας

28. Όσον αφορά το ζήτημα αν η επίμαχη στην κύρια δίκη πρακτική της MySoda συνιστά ανασυσκευασία, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί, καίτοι σε άλλο πλαίσιο, ότι «η νέα ετικέτα των προϊόντων που φέρουν το σήμα, όπως ακριβώς [και] η νέα συσκευασία, αλλοιώνει το ειδικό αντικείμενο του σήματος […]. Συγκεκριμένα, η μεταβολή την οποία συνεπάγεται οποιαδήποτε νέα συσκευασία ή επικόλληση νέας ετικέτας σε φάρμακο που φέρει το σήμα δημιουργεί εξ ορισμού πραγματικούς κινδύνους για την εγγύηση προελεύσεως που αποσκοπεί στη διασφάλιση του σήματος»[29]. Το Δικαστήριο διευκρίνισε μεταγενέστερα ότι η επικόλληση ετικέτας μικρού μεγέθους στην αρχική συσκευασία ιατροτεχνολογικών προϊόντων που κατά τα λοιπά δεν έχει επηρεαστεί ή ανοιχθεί, η οποία δεν κρύβει το αρχικό σήμα και επί της οποίας αναγράφεται μόνον ότι ο παράλληλος εισαγωγέας είναι ο υπεύθυνος για την κυκλοφορία στην αγορά και

[26] Βλ. απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. (σκέψη 79).

[27] Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 26ης Απριλίου 2007, Boehringer Ingelheim κ.λπ. (C-348/04, EU:C:2007:249, σκέψεις 31 και 60).

[28] Βλ. απόφαση της 17ης Μαΐου 2018, Junek Europ-Vertrieb (C-642/16, EU:C:2018:322, σκέψη 29).

[29] Βλ. απόφαση της 26ης Απριλίου 2007, Boehringer Ingelheim κ.λπ. (C-348/04, EU:C:2007:249, σκέψεις 29 και 30). Βλ., επίσης, απόφαση της 17ης Μαΐου 2018, Junek Europ-Vertrieb (C-642/16, EU:C:2018:322, σκέψη 30).

παρατίθενται τα στοιχεία επικοινωνίας του, ένας γραμμωτός κώδικας και ένας γενικός αριθμός φαρμάκου, δεν συνιστά ανασυσκευασία. Δεδομένου δε ότι δεν μπορεί να θίξει το ειδικό αντικείμενο του σήματος, η εν λόγω πράξη δεν συνιστά νόμιμο λόγο ο οποίος δικαιολογεί την εναντίωση του δικαιούχου του σήματος στη μεταγενέστερη εμπορική εκμετάλλευση του επίμαχου προϊόντος [30]. Εντούτοις, θεωρώ ότι δεν μπορεί η επίμαχη στην κύρια δίκη πρακτική, η οποία εκτέθηκε στο σημείο 9 των παρουσών προτάσεων, να υπαχθεί στην τελευταία ως άνω περίπτωση. Συγκεκριμένα, η MySoda ανοίγει τις φιάλες διοξειδίου του άνθρακα, τις χειρίζεται, τις ελέγχει, τις καθαρίζει και εν συνεχεία τις επαναπληρώνει, προτού τις σφραγίσει και προβεί σε νέα επισήμανσή τους [31]. Δεν αποκλείεται επίσης να θίγεται, εκ του λόγου τούτου, το ειδικό αντικείμενο του σήματος, παρά το γεγονός ότι το χαραγμένο στον λαιμό της φιάλης σήμα της SodaStream παραμένει εμφανές [32]. Επομένως, υφίσταται όντως ανασυσκευασία των φιαλών διοξειδίου του άνθρακα που τέθηκαν αρχικώς σε κυκλοφορία στη φινλανδική αγορά από τη SodaStream.

2. Επί της δυνατότητας εφαρμογής, στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, των κριτηρίων της αποφάσεως Bristol-Myers Squibb κ.λπ.

29. Όσον αφορά τη σχέση μεταξύ των κριτηρίων που διαμορφώθηκαν με την απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. και των καταστάσεων παράλληλης εισαγωγής, παρατηρώ εξαρχής ότι η διαφορά της κύριας δίκης αφορά μεν όντως μια κατάσταση που εξελίσσεται στη φινλανδική αγορά, πλην όμως οι ετικέτες που θέτει η MySoda επί του προϊόντος είναι διατυπωμένες σε πέντε γλώσσες, στοιχείο που καταδεικνύει το ενδεχόμενο διανομής των επαναπληρούμενων φιαλών και εκτός του φινλανδικού εδάφους.

30. Επισημαίνω επίσης ότι τα κριτήρια που διαμορφώθηκαν με την ως άνω απόφαση μπορούν, τουλάχιστον όσον αφορά τη διατύπωσή τους, να εφαρμοστούν ευχερώς σε κατάσταση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, δεδομένου ότι αφορούν, εν τέλει, την έκταση της προστασίας που παρέχει το σήμα και τα όρια της εν λόγω προστασίας. Συντάσσομαι, συναφώς, με την άποψη της SodaStream ότι το συμφέρον του δικαιούχου του σήματος να εξασφαλίσει προστασία από ενδεχόμενη προσβολή της εγγύησης προέλευσης του προϊόντος που φέρει το σήμα του είναι το ίδιο ανεξαρτήτως του αν η εν λόγω προσβολή λαμβάνει χώρα στο έδαφος του ίδιου κράτους μέλους στο οποίο το επίμαχο προϊόν τέθηκε για πρώτη φορά σε κυκλοφορία ή στο έδαφος άλλου κράτους μέλους.

31. Κυρίως, δε, η προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας δεν μπορεί να εκτείνεται έως τη νομιμοποίηση δέσμιας αγοράς και, επομένως, νοθευμένου ανταγωνισμού [33]. Κατά τη γνώμη μου, όμως, οι κίνδυνοι για την αγορά είναι συγκρίσιμοι, δεδομένου ότι η εναντίωση στην ανασυσκευασία μπορεί να συμβάλει άμεσα στην τεχνητή στεγανοποίηση της αγοράς, ακόμη και σε εθνικό επίπεδο. Τείνω, επομένως, να δεχθώ, όπως και η Επιτροπή, ότι ο περιορισμός της πρακτικής σε ένα μόνον κράτος μέλος δεν είναι αποφασιστικής σημασίας προκειμένου να διαπιστωθεί αν είναι δυνατή η εφαρμογή των κριτηρίων που διαμορφώθηκαν με την απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ.. Άλλως, θα υπήρχε κίνδυνος αναγνώρισης μιας άνευ όρων δυνατότητας της SodaStream να επωφελείται της μελλοντικής μεταπώλησης των προϊόντων της.

30 Απόφαση της 17ης Μαΐου 2018, Junek Europ-Vertrieb (C-642/16, EU:C:2018:322, σκέψεις 35 έως 37).

31 Συναφώς, θεωρώ ότι το σύνολο των πράξεων είναι πολύ πιο σύνθετο από την απλή «ανακύκλωση», όπως διατείνεται η Φινλανδική Κυβέρνηση.

32 Συγκεκριμένα, η προβολή του εγχαράγματος δεν συγκρίνεται, επ' ουδενί, με εκείνη της ετικέτας. Υπό τις συνθήκες αυτές, μολονότι δεν πρόκειται για πλήρη απόκρυψη, η υπό κρίση περίπτωση προσομοιάζει, χωρίς να ταυτίζεται, με την αναλυθείσα στη σκέψη 86 της αποφάσεως της 8ης Ιουλίου 2010, Portakabin (C-558/08, EU:C:2010:416).

33 Βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψεις 31 και 32). Αντιθέτως, το δικαίωμα επί σήματος θεωρείται ουσιώδες στοιχείο ενός συστήματος ανόθευτου ανταγωνισμού.

Είναι αληθές ότι το Δικαστήριο δεν παρέπεμψε στην απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. με την απόφαση Viking Gas, παρά το γεγονός ότι και αυτή αφορούσε περίπτωση επαναπλήρωσης φιαλών αερίου στο έδαφος ενός και μόνον κράτους μέλους. Εντούτοις, στην υπόθεση εκείνη επρόκειτο για διαφορετική πράξη, η οποία αναλύθηκε πρωτίστως υπό το πρίσμα της ελευθερίας επιλογής και του δικαιώματος κυριότητας του καταναλωτή που είχε αγοράσει τη φιάλη αερίου κατά την πρώτη θέση της σε κυκλοφορία στην αγορά[34]. Το ζήτημα του δικαιώματος των ανταγωνιστών να προβαίνουν σε επαναπλήρωση και ανταλλαγή των φιαλών αερίου εξετάστηκε μόνο στο τέλος της ανάλυσης[35], το δε Δικαστήριο περιορίστηκε, στο διατακτικό της απόφασης, να υπενθυμίσει την απαίτηση επίκλησης «νόμιμου λόγου», χωρίς να διευκρινίσει τις προϋποθέσεις συνδρομής του[36]. Επιπλέον, όπως ορθώς επισήμανε το αιτούν δικαστήριο, το επίμαχο στην υπόθεση εκείνη σήμα δεν είχε αφαιρεθεί ούτε καλυφθεί.

32. Όσον αφορά το ζήτημα αν τα κριτήρια που διαμορφώθηκαν με την απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. αφορούν ειδικά τα φαρμακευτικά και τα ιατροτεχνολογικά προϊόντα, αφενός, από το γράμμα της εν λόγω απόφασης δεν συνάγεται, κατά την άποψή μου, περιορισμός των εν λόγω κριτηρίων στο συγκεκριμένο είδος προϊόντων[37] και, αφετέρου, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση[38], καθόσον ο παράγοντας που οδηγεί στην εφαρμογή των εν λόγω κριτηρίων δεν προκύπτει από την ιδιότητα των προϊόντων, αλλά από το γεγονός ότι ένα προϊόν που φέρει το σήμα αποτέλεσε αντικείμενο παρέμβασης εκ μέρους τρίτου χωρίς την εξουσιοδότηση του δικαιούχου του σήματος, η οποία μπορεί να αλλοιώσει την παρεχόμενη από το σήμα εγγύηση προέλευσης[39]. Συνεπώς, δεν συμμερίζομαι την ερμηνεία των σκέψεων 27 και 28 της απόφασης Junek Europ-Vertrieb[40] που προτείνει η Επιτροπή, διότι από τις εν λόγω σκέψεις δεν προκύπτει ότι το Δικαστήριο απέκλεισε, κατ' αρχήν, την εφαρμογή σε μη φαρμακευτικά προϊόντα των κριτηρίων που διαμορφώθηκαν με την απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. Κατά τη γνώμη μου, με τις εν λόγω σκέψεις γίνεται απλώς υπόμνηση του πραγματικού, ιδίως, πλαισίου το οποίο οδήγησε στη διαμόρφωση της προγενέστερης νομολογίας του Δικαστηρίου.

33. Επομένως, από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι κανένα στοιχείο δεν φαίνεται να εμποδίζει την εφαρμογή της προϋπόθεσης περί αναγκαιότητας που διαμορφώθηκε με την απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης.

3. Επί της προϋπόθεσης περί αναγκαιότητας κατά την έννοια της απόφασης Bristol-Myers Squibb κ.λπ.

34. Από την εν λόγω προϋπόθεση, όπως διατυπώθηκε στην απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ., προκύπτει ότι ο δικαιούχος του σήματος μπορεί νομίμως να αντιταχθεί στη μεταγενέστερη εμπορία προϊόντος, σε περίπτωση κατά την οποία ο εισαγωγέας έχει ανασυσκευάσει το προϊόν και έχει θέσει εκ νέου το σήμα επ' αυτού, εκτός αν, ειδικότερα, αποδεικνύεται ότι η άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος από τον δικαιούχο του, με σκοπό να απαγορευθεί η εμπορία των ανασυσκευασμένων προϊόντων υπ' αυτό το σήμα θα συνέτεινε στην τεχνητή στεγανοποίηση των αγορών μεταξύ των κρατών μελών –ή, ενδεχομένως, της (δευτερογενούς) εθνικής αγοράς. Τούτο συμβαίνει *ιδίως*, κατά το Δικαστήριο, οσάκις η ανασυσκευασία, αφενός, είναι *αναγκαία* για τη

[34] Βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψεις 31 και 35).

[35] Βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψη 35 in fine και σκέψεις 36 έως 41).

[36] Βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψεις 42 και διατακτικό).

[37] Βλ., για παράδειγμα, απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. (σκέψεις 59, 60 και 75).

[38] Σχετικά με την εφαρμογή των εν λόγω κριτηρίων σε φιάλες οινοπνευματωδών ποτών, βλ. απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 1997, Loendersloot (C-349/95, EU:C:1997:530).

[39] Βλ. απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 1997, Loendersloot (C-349/95, EU:C:1997:530, σκέψη 27).

[40] Απόφαση της 17ης Μαΐου 2018 (C-642/16, EU:C:2018:322).

διάθεση του προϊόντος στην αγορά του κράτους μέλους εισαγωγής και, αφετέρου, έχει πραγματοποιηθεί υπό συνθήκες που δεν μπορούν να επηρεάσουν την αρχική κατάσταση του προϊόντος [41]. Η εξουσία του δικαιούχου σήματος, το οποίο προστατεύεται εντός κράτους μέλους, να εναντιώνεται στην εμπορία ανασυσκευασθέντων προϊόντων που φέρουν το σήμα αυτό πρέπει να περιορίζεται μόνο στο μέτρο που η ανασυσκευασία στην οποία προέβη ο εισαγωγέας είναι *αναγκαία* για τη διάθεση του προϊόντος στην αγορά [42]. Εν πάση περιπτώσει, η προϋπόθεση της αναγκαιότητας θα εξεταστεί υπό το πρίσμα της ουσιώδους λειτουργίας που αναγνωρίζεται στο σήμα [43].

35. Επομένως, η ανασυσκευασία είναι αναγκαία για τη θέση σε κυκλοφορία του επίμαχου προϊόντος στην αγορά άλλου κράτους μέλους όταν η μεταβολή της συσκευασίας υπαγορεύεται από κανονιστικές επιταγές [44]. Αντιστρόφως, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η ανασυσκευασία δεν είναι αναγκαία όταν εξηγείται αποκλειστικώς από την αναζήτηση εμπορικού πλεονεκτήματος από τον παράλληλο εισαγωγέα [45].

36. Η πλήρωση της προϋπόθεσης περί αναγκαιότητας θα εκτιμάται μόνον υπό το πρίσμα της ανασυσκευασίας του προϊόντος προκειμένου να καταστεί δυνατή η μεταγενέστερη διάθεσή του στο εμπόριο και όχι υπό το πρίσμα του συγκεκριμένου τρόπου και συστήματος αλλαγής με το οποίο αυτή πραγματοποιείται [46]. Εντούτοις, η πλήρωση της προϋπόθεσης περί αναγκαιότητας δεν επαρκεί αφ' εαυτής δεδομένου ότι, αφού εξακριβωθεί η αναγκαιότητα της ανασυσκευασίας, θα πρέπει να διασφαλιστεί η προστασία των εννόμων συμφερόντων του δικαιούχου του σήματος προκειμένου να συναχθεί το συμπέρασμα ότι αυτός δεν μπορεί να εναντιωθεί στη μεταπώληση του προϊόντος του [47], ο δε συγκεκριμένος τρόπος και το σύστημα αλλαγής με το οποίο πραγματοποιείται η ανασυσκευασία θα εξεταστούν στο επόμενο αυτό στάδιο.

37. Κατά την ανάλυση της προϋπόθεσης περί αναγκαιότητας πρέπει, επίσης, να υπομνησθεί η θέση που πρέπει να αναγνωρίζεται στο σήμα, στο πλαίσιο ενός συστήματος ανόθευτου ανταγωνισμού. Όπως υποστήριξε η Επιτροπή, θεωρώ ότι η προϋπόθεση που συνδέεται με την αναγκαιότητα της ανασυσκευασίας πρέπει να εφαρμόζεται λαμβανομένης υπόψη της απαίτησης στάθμισης των συμφερόντων του δικαιούχου του σήματος και, όπως εν προκειμένω, των συμφερόντων των μεταπωλητών. Υπογραμμίζω, συναφώς, ότι η πράξη που εκτελεί η MySoda είναι πιο σύνθετη από την απλή μεταπώληση φιάλης η οποία έχει ήδη διατεθεί στο εμπόριο, δεδομένου ότι θα επαναπληρώσει την εν λόγω φιάλη με διοξείδιο του άνθρακα.

38. Μολονότι εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων που χαρακτηρίζουν τη διαφορά της κύριας δίκης, αν η ανασυσκευασία από τη MySoda είναι αναγκαία για τη διάθεση στο εμπόριο των επαναπληρούμενων φιαλών διοξειδίου του άνθρακα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί προδήλως την καθοδήγηση του Δικαστηρίου για να προβεί στην εκτίμηση αυτή.

41 Βλ. απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. (σκέψη 79).

42 Βλ. απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. (σκέψη 56).

43 Βλ. σημείο 22 των παρουσών προτάσεων.

44 Βλ. απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. (σκέψη 53). Βλ., επίσης, απόφαση της 26ης Απριλίου 2007, Boehringer Ingelheim κ.λπ. (C-348/04, EU:C:2007:249, σκέψη 36).

45 Βλ. απόφαση της 26ης Απριλίου 2007, Boehringer Ingelheim κ.λπ. (C-348/04, EU:C:2007:249, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

46 Βλ. απόφαση της 26ης Απριλίου 2007, Boehringer Ingelheim κ.λπ. (C-348/04, EU:C:2007:249, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

47 Βλ. απόφαση της 26ης Απριλίου 2007, Boehringer Ingelheim κ.λπ. (C-348/04, EU:C:2007:249, σκέψη 30).

39. Η SodaStream διαθέτει στην αγορά προϊόντα τα οποία προορίζονται να επαναχρησιμοποιηθούν [48]. Προσάπτει δε στη MySoda ότι οργανώνει η ίδια την επαναχρησιμοποίηση και την επαναπλήρωση των φιαλών που φέρουν το σήμα της SodaStream. Η SodaStream δεν διαθέτει άλλα έννομα μέσα προκειμένου να εναντιωθεί στη δραστηριότητα της MySoda –η οποία, εξάλλου, αναγνωρίζεται και ρυθμίζεται τουλάχιστον από την εθνική νομοθεσία, καθόσον αφορά ουσία, ήτοι το διοξείδιο του άνθρακα, που χαρακτηρίζεται επικίνδυνη– πέραν της άσκησης του δικαιώματός της επί του σήματος που φέρει η φιάλη.

40. Επομένως, ένα εκ των δύο συμβαίνει.

41. Αφενός, δεδομένου ότι η δραστηριότητα που ασκεί η MySoda φαίνεται σύννομη και σύμφωνη προς την προοριζόμενη χρήση των προϊόντων που θέτει σε κυκλοφορία στην αγορά η SodaStream, ας υποθέσουμε ότι η MySoda συνεχίζει τη δραστηριότητα επαναπλήρωσης, αλλά δεν δικαιούται, λόγω των δικαιωμάτων που απορρέουν από το σήμα, να αφαιρέσει την ετικέτα. Στην περίπτωση αυτή, τίθεται σε κυκλοφορία ένα προϊόν στο οποίο αποδόθηκε σαφώς προστιθέμενη αξία από οικονομικό φορέα ο οποίος δεν είναι ο δικαιούχος του σήματος, το οποίο φέρει, όμως, μόνον την ετικέτα του δικαιούχου του σήματος. Είναι αληθές ότι το σήμα, ως εγγύηση προέλευσης, θα παράγει πλήρως τα αποτελέσματά του όσον αφορά τη φιάλη, δεν θα ισχύει όμως το ίδιο όσον αφορά το ίδιο το αέριο και την υπηρεσία επαναπλήρωσης. Εξάλλου, η εν λόγω όλως υποθετική κατάσταση θα είναι προβληματική όσον αφορά τον καταλογισμό ευθύνης σε περίπτωση προβλημάτων μετά την επαναπλήρωση, καθόσον θα μπορούσε να θεωρηθεί εσφαλμένα ότι η εν λόγω ευθύνη καταλογίζεται στον δικαιούχο του σήματος της φιάλης και όχι στον εμφιαλωτή. Όπως προεκτέθηκε, η πράξη που εκτελεί η MySoda δεν είναι απλή μεταπώληση της φιάλης. Σε μια τέτοια περίπτωση, η επισήμανση δεν θα αντικατοπτρίζει την πραγματική κατάσταση του προϊόντος, όπως πρέπει να διατεθεί, λόγω της προοριζόμενης χρήσης του, στη δευτερογενή αγορά.

42. Αφετέρου, αν γινόταν δεκτή η επιχειρηματολογία της SodaStream που υποστηρίζει ότι το σήμα της, το οποίο τέθηκε επί επαναχρησιμοποιήσιμου προϊόντος, τυγχάνει διαρκούς προστασίας, πέραν της πρώτης θέσης σε κυκλοφορία στην αγορά, τούτο θα είχε ως συνέπεια την παρεμπόδιση κάθε χειρισμού των επαναπληρούμενων φιαλών από τρίτο. Επομένως, μόνον η SodaStream θα μπορούσε να προβεί νομίμως σε επαναπλήρωση και μεταπώληση των φιαλών, μολονότι η προστασία που παρέχει το σήμα και το δικαίωμα εναντίωσης που παρέχεται στον δικαιούχο του αφορούν μόνον τις επίμαχες φιάλες και όχι τις μεταγενέστερες πράξεις και δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα τη στεγανοποίηση των αγορών και, επομένως, τη νόθευση του ανταγωνισμού [49]. Από τις παρατηρήσεις της SodaStream συνάγεται ότι η εταιρία αυτή θεωρεί σημαντικό να διασφαλίζεται η διάθεση στο εμπόριο, με τα σήματά της, μόνον των φιαλών διοξειδίου του άνθρακα των οποίων την ασφάλεια και την ορθή επαναπλήρωση μπόρεσε να

[48] Θεωρώ ότι η εν λόγω διαφορά είναι σημαντική, προκειμένου να γίνει διάκριση μεταξύ της επίμαχης στην υπό κρίση υπόθεση περίπτωσης και των ολοένα και πιο συχνών περιπτώσεων «αναβαθμιστικής ανακύκλωσης», οι οποίες παραμένουν ακόμη επί του παρόντος σε ένα είδος νομικής γκρίζας ζώνης (πρόκειται, για παράδειγμα, για την περίπτωση της ανάκτησης, από γνήσια και νομίμως αποκτηθέντα είδη ένδυσης, των κουμπιών που φέρουν σήμα πολυτελείας με σκοπό τη μετατροπή τους σε κοσμήματα από τρίτο ο οποίος δεν είναι ο δικαιούχος του σχετικού σήματος πολυτελείας).

[49] Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί, σε ελαφρώς διαφορετικό πλαίσιο, ότι «εάν επιτρεπόταν στον δικαιούχο του συνιστάμενου στο σχήμα της συνθετικής φιάλης σήματος και των σημάτων που έχουν τεθεί σε αυτή να εναντιωθεί, στηριζόμενος στα δικαιώματα επί των σημάτων αυτών, στην επαναπλήρωση των φιαλών, θα περιοριζόταν αδικαιολόγητα ο ανταγωνισμός στη δευτερογενή αγορά επαναπληρώσεως φιαλών αερίου και θα δημιουργούνταν κίνδυνος κατατμήσεώς της, εφόσον ο δικαιούχος θα είχε επιτύχει να επιβάλει στην εν λόγω αγορά την παραγόμενη από αυτόν φιάλη χάρη στις συγκεκριμένες τεχνικές της ιδιότητες, η προστασία των οποίων δεν εμπίπτει στο δίκαιο των σημάτων» (απόφαση Viking Gas, σκέψη 34).

εγγυηθεί η ίδια. Το αιτούν δικαστήριο φαίνεται ότι μπορεί να σταθμίσει καλύτερα το εν λόγω σχετιζόμενο προφανώς με την ασφάλεια επιχείρημα [50] με ενδεχόμενη προβολή του για σκοπούς που αντιτίθενται στον ελεύθερο ανταγωνισμό [51].

43. Υπό τις ιδιαίτερες αυτές περιστάσεις, λαμβανομένων υπόψη της φύσης και της χρήσης για την οποία προορίζονται τα προϊόντα, φρονώ ότι η ανασυσκευασία τους, νοούμενη ως ο χειρισμός (άνοιγμα, καθαρισμός, επαλήθευση), η επαναπλήρωση των φιαλών που έχουν ήδη διατεθεί στο εμπόριο και, ενδεχομένως κυρίως, η εκ νέου επισήμανσή τους, είναι εκ προοιμίου αναγκαία για τη χρήση για την οποία προορίζονται οι εν λόγω επαναπληρούμενες φιάλες και για να είναι προσβάσιμη η δευτερογενής αγορά στους ανεξάρτητους επιχειρηματίες. Η εκ νέου επισήμανση, εφόσον πραγματοποιείται υπό σαφείς και μη παραπλανητικές συνθήκες, συμβάλλει παραδόξως, κατά τη γνώμη μου, στη διαφύλαξη της ουσιώδους λειτουργίας των σημάτων, ανεξαρτήτως αν πρόκειται για το σήμα αυτού που έθεσε για πρώτη φορά τη φιάλη στο εμπόριο ή για το σήμα αυτού που επαναπλήρωσε τη φιάλη προτού τη μεταπωλήσει. Επομένως, φρονώ ότι η προϋπόθεση περί αναγκαιότητας πληρούται για τον λόγο αυτόν και μόνο, και κυρίως διότι πρέπει να εκτιμηθεί υπό το πρίσμα των περιστάσεων της υπό κρίση υπόθεσης, και ιδίως λαμβανομένων υπόψη των διαφορών με τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης της κύριας δίκης επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. Λαμβανομένης υπόψη της διάρκειας ζωής των φιαλών διοξειδίου του άνθρακα οι οποίες, κατά την MySoda, μπορούν να επαναπληρωθούν περίπου εκατό φορές, μπορεί επίσης εύλογα να υποστηριχθεί ότι η αρχική ετικέτα θα φθαρεί και ότι, στην αναμενόμενη περίπτωση διαδοχικών επαναπληρώσεων από διαφορετικούς επιχειρηματίες, αυτός που θα θέσει την τελευταία ετικέτα επί της φιάλης δεν θα είναι κατ' ανάγκη το πρόσωπο που αφαίρεσε την αρχική ετικέτα.

4. Πρόταση

44. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι, στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 2017/1001 και το άρθρο 15, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2436 έχουν την έννοια ότι ο δικαιούχος του σήματος μπορεί νομίμως να αντιταχθεί στη μεταγενέστερη εμπορική εκμετάλλευση από τρίτο, εντός του ίδιου κράτους μέλους στο οποίο τέθηκαν για πρώτη φορά σε κυκλοφορία στην αγορά οι φιάλες διοξειδίου του άνθρακα από τον δικαιούχο του σήματος ή με τη συγκατάθεσή του, των εν λόγω φιαλών που επαναπληρώθηκαν από τον τρίτο, σε περίπτωση που αυτός τις ανασυσκεύασε και έθεσε επ' αυτών το σήμα του, εκτός εάν αποδεικνύεται ότι μια τέτοια εναντίωση θα συνέβαλε σε τεχνητή στεγανοποίηση της αγοράς. Για να εκτιμηθεί η ύπαρξη τέτοιου κινδύνου, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει ότι, υπό το πρίσμα της φύσης του συγκεκριμένου προϊόντος και της χρήσης για την οποία αυτό προορίζεται, η ανασυσκευασία είναι αναγκαία προκειμένου να διασφαλιστεί η πρόσβαση τρίτων στην αγορά επαναπλήρωσης φιαλών με διοξείδιο του άνθρακα. Εάν το αιτούν

[50] Εξάλλου, η MySoda επισημαίνει ότι η δραστηριότητα επαναπλήρωσης των φιαλών με ουσία που θεωρείται επικίνδυνη, όπως είναι το διοξείδιο του άνθρακα, ρυθμίζεται αυστηρά και ελέγχεται στη Φινλανδία και υπόκειται, ιδίως, στην τήρηση της σχετικής νομοθεσίας της Ένωσης.

[51] Για παράδειγμα, αφού επισήμανε ότι κατέχει μεταξύ 55 και 60 % των μεριδίων αγοράς της δραστηριότητας επαναπλήρωσης φιαλών διοξειδίου του άνθρακα στη Φινλανδία, έναντι 30 έως 35 % της MySoda, η SodaStream προτείνει, ως μέτρο που δεν προσβάλλει κατάφωρα το δικαίωμά της επί του σήματος, όπως συμβαίνει με την επικόλληση των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης ετικετών επί του προϊόντος, και ως στοιχείο ικανό να καταδείξει ότι η εκ νέου επισήμανση στην οποία προβαίνει η MySoda δεν είναι *αναγκαία*, να ζητηθεί από τους διανομείς να προβαίνουν σε διαλογή των επιστρεφόμενων κενών φιαλών και να τις αποδίδουν στους αντίστοιχους δικαιούχους σημάτων για επαναπλήρωση. Εντούτοις, τοιουτοτρόπως, δεν θα υπάρχουν πλέον διακριτές αγορές, όπως η αγορά συσκευών προσθήκης διοξειδίου του άνθρακα που πωλούνται συνήθως με τουλάχιστον μία πλήρη φιάλη διοξειδίου του άνθρακα και η αγορά επαναπλήρωσης και μόνον των φιαλών διοξειδίου του άνθρακα, διότι το σήμα της συσκευής και της πρώτης φιάλης θα καθορίζει κατ' ανάγκη την εταιρία που θα επαναπληρώσει τη φιάλη για εκατό περίπου φορές.

δικαστήριο διαπιστώσει ότι η ανασυσκευασία στην οποία προέβη ο τρίτος είναι αναγκαία, τότε θα πρέπει επίσης να διασφαλίσει τη διαφύλαξη των θεμιτών συμφερόντων του δικαιούχου του σήματος.

Β. Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

45. Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η αφαίρεση και η αντικατάσταση της ετικέτας επί της οποίας τίθεται το σήμα θίγουν, κατ' αρχήν, τη λειτουργία του σήματος ή αν πρέπει επίσης να εκτιμηθεί, για την εφαρμογή των σχετικών με την ανασυσκευασία και την εκ νέου επισήμανση προϋποθέσεων, αν το ενδιαφερόμενο κοινό αντιλαμβάνεται ότι η ετικέτα επισημαίνει μόνον την προέλευση του διοξειδίου του άνθρακα ή αν, αντιθέτως, θεωρείται ότι το εν λόγω κοινό αντιλαμβάνεται ότι η ετικέτα επισημαίνει επίσης, τουλάχιστον εν μέρει, την προέλευση της φιάλης [52].

46. Εκτιμώ, όπως και η SodaStream, ότι το παρόν τρίτο προδικαστικό ερώτημα αφορά μια αυτοτελή και διακριτή από την αναγκαιότητα της ανασυσκευασίας προϋπόθεση. Συγκεκριμένα, όπως υπομνήσθηκε μεταξύ άλλων στο σημείο 36 των παρουσών προτάσεων, ακόμη και αν θεωρηθεί αναγκαία η επίμαχη στην κύρια δίκη πρακτική, κατά την έννοια του πρώτου από τα κριτήρια που διαμορφώθηκαν με την απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ., τούτο δεν θα αρκεί για να διαπιστωθεί ότι η SodaStream δεν δύναται να εναντιωθεί στην εν λόγω πρακτική, διότι τα εν λόγω κριτήρια πρέπει να πληρούνται σωρευτικώς. Με άλλα λόγια, εφόσον διαπιστωθεί η αντικειμενική αναγκαιότητα ανασυσκευασίας, πρέπει να εξεταστεί η υλοποίησή της στην πράξη.

47. Το τρίτο κριτήριο που τέθηκε με την απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. απαιτεί να αναφέρεται σαφώς επί της νέας συσκευασίας ποιος έχει ανασυσκευάσει το προϊόν και το όνομα του παρασκευαστή του, ενδείξεις οι οποίες πρέπει να είναι τυπωμένες κατά τρόπον ώστε ένα πρόσωπο με συνήθη όραση που καταβάλλει τη συνήθη προσοχή να είναι σε θέση να τις αντιληφθεί [53]. Επομένως, η απαιτούμενη σαφήνεια των πληροφοριών πρέπει να συντελεί στην αποφυγή δημιουργίας σύγχυσης στους καταναλωτές [54].

48. Για να διαφυλαχθεί η εγγύηση προέλευσης του σήματος, η νέα επισήμανση δεν πρέπει, μεταξύ άλλων, να δημιουργεί την εντύπωση ότι υφίσταται οικονομική σχέση μεταξύ του τρίτου μεταπωλητή του προϊόντος και του δικαιούχου του σήματος και, ιδίως, ότι η επιχείρηση του μεταπωλητή περιλαμβάνεται στο δίκτυο διανομής του δικαιούχου του σήματος ή ότι υπάρχει ειδική σχέση μεταξύ των δύο επιχειρήσεων [55]. Εάν ο καταναλωτής που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός αντιμετωπίζει δυσχέρειες προσδιορισμού της προέλευσης των προϊόντων, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι τα δικαιώματα που αντλούνται από το σήμα έχουν αναλωθεί [56]. Από την απόφαση Viking Gas [57] ιδίως προκύπτει ότι για την εκτίμηση της

[52] Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο θα πρέπει να εκτιμήσει αν η τοποθέτηση αυτοκόλλητου επί της φιάλης δεν θα προσέβαλλε κατάφωρα τα δικαιώματα επί του σήματος της SodaStream προκειμένου, μεταξύ άλλων, να εξακριβωθεί ότι τούτο, αντιθέτως, δεν συνεπάγεται μεγαλύτερο κίνδυνο σύγχυσης των καταναλωτών, ιδίως σε περίπτωση πολλαπλής τοποθέτησης αυτοκόλλητων ετικετών επί των φιαλών κατά τις εκάστοτε επαναπληρώσεις τους.

[53] Βλ. απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. (σκέψη 79).

[54] Σε ορισμένες περιπτώσεις, θα μπορούσε ευλόγως να θεωρηθεί ότι το τέταρτο κριτήριο, το οποίο αφορά την υποχρέωση μη πρόκλησης βλάβης στη φήμη του σήματος και του δικαιούχου του σήματος, θα πρέπει να εξετάζεται συγχρόνως με το τρίτο. Παρατηρώ, εντούτοις, ότι το εν λόγω κριτήριο δεν αποτελεί αντικείμενο των προδικαστικών ερωτημάτων που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο.

[55] Βλ. απόφαση της 8ης Ιουλίου 2010, Portakabin (C-558/08, EU:C:2010:416, σκέψη 80). Βλ., επίσης, απόφαση Viking Gas (σκέψεις 37 και 39).

[56] Βλ., σε σχέση με χρήστες του διαδικτύου, απόφαση της 8ης Ιουλίου 2010, Portakabin (C-558/08, EU:C:2010:416, σκέψη 81). Σε σχέση με καταναλωτές, γενικά, βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψεις 39 και 40).

[57] Απόφαση της 14ης Ιουλίου 2011 (C-46/10, EU:C:2011:485).

ύπαρξης εντύπωσης οικονομικής σχέσης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η επισήμανση των φιαλών και οι συνθήκες υπό τις οποίες γίνεται η ανταλλαγή τους [58]. Θα πρέπει, επίσης, να ληφθούν υπόψη οι εμπορικές πρακτικές στον οικείο τομέα και αν για τους καταναλωτές είναι σύνηθες η επαναπλήρωση των φιαλών τους να γίνεται από άλλους διανομείς. Θα μπορεί τότε να υποτεθεί ότι όσοι καταναλωτές απευθύνονται απευθείας σε ανταγωνιστή για την επαναπλήρωση των φιαλών τους ή για την ανταλλαγή της κενής φιάλης με πλήρη φιάλη θα μπορούν ευχερέστερα να αντιληφθούν ότι δεν υφίσταται σχέση μεταξύ του εν λόγω ανταγωνιστή και του δικαιούχου του σήματος [59]. Το Δικαστήριο δέχθηκε, επίσης, ότι το γεγονός ότι το σήμα της φιάλης παραμένει εμφανές παρά την πρόσθετη επισήμανση [60] στην οποία προέβη ο ανταγωνιστής συνιστά κρίσιμο στοιχείο, στο μέτρο που φαίνεται να αποκλείει τη μεταβολή της κατάστασης των φιαλών λόγω επισήμανσης που αποκρύπτει πλήρως την προέλευσή τους [61].

49. Όταν προβαίνει στην εκ νέου επισήμανση, ο τρίτος δεν πρέπει να υποκινείται από δόλο, για παράδειγμα από πραγματική πρόθεση να παραπλανήσει τον καταναλωτή. Εντούτοις, η αφαίρεση της ετικέτας από τη MySoda δεν είναι κατ' ανάγκη υπαίτια, δεδομένου ότι δεν είναι οπωσδήποτε δυνατό να αποδειχθεί αν είναι όντως η MySoda που αφαίρεσε την αρχική ετικέτα συγκεκριμένης φιάλης ή την ετικέτα του τελευταίου εμφιαλωτή. Η αφαίρεση μπορεί να είναι δικαιολογημένη λαμβανομένης υπόψη της ιδιαίτερης φύσης του επίμαχου προϊόντος, ήτοι των επαναπληρούμενων φιαλών. Το σήμα της φιάλης παραμένει εμφανές, καθότι χαραγμένο στον λαιμό και, επομένως, η ουσιώδης λειτουργία του σήματος που συνίσταται στην εγγύηση της προέλευσης της φιάλης δεν θίγεται υποχρεωτικώς από την εκ νέου επισήμανση. Φρονώ, εντούτοις, ότι εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει πώς ακριβώς αντιλαμβάνεται την εν λόγω νέα επισήμανση ο καταναλωτής που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός [62]. Είναι αληθές ότι τούτο εξαρτάται από το επίπεδο γνώσεων του καταναλωτή όσον αφορά τη λειτουργία και τις πρακτικές [63] της αγοράς επαναπλήρωσης των φιαλών διοξειδίου του άνθρακα. Εξαρτάται, επίσης, από τη σαφήνεια των πληροφοριών που περιέχονται στην ετικέτα στην οποία πρέπει να αναγράφονται, χωρίς να γεννάται καμία αμφιβολία όσον αφορά τον πραγματικό υπεύθυνο για την κατασκευή της φιάλης, πληροφορίες σχετικά με το πρόσωπο το οποίο επαναπλήρωσε τελευταίο τη φιάλη με διοξείδιο του άνθρακα.

50. Επιπλέον, η Φινλανδική Κυβέρνηση τόνισε τις περιβαλλοντικές πτυχές της διαφοράς της κύριας δίκης, υποστηρίζοντας ότι η ανάκτηση των φιαλών διά της επαναπλήρωσης και επαναχρησιμοποίησής τους πρέπει να παροτρύνεται βάσει της πολιτικής πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων, η οποία συγκαταλέγεται στους σκοπούς που επιδιώκει η οδηγία (ΕΕ) 2018/852 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της οδηγίας 94/62/ΕΚ για τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας [64]. Προς τούτο, κατά τη Φινλανδική Κυβέρνηση, η ανάκτηση των φιαλών δεν θα πρέπει να καθίσταται υπερβολικά περίπλοκη αποδίδοντας υπέρμετρη σημασία στα δικαιώματα του κατασκευαστή της φιάλης, δικαιούχου του σήματος.

[58] Βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψη 39).

[59] Βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψη 40). Υπενθυμίζεται ότι τούτο δεν συμβαίνει στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης.

[60] Εν προκειμένω, η επιχείρηση εμφιάλωσης έθεσε επί της φιάλης δύο αυτοκόλλητα, χωρίς να αφαιρέσει ή να καλύψει τα λεκτικά και εικονιστικά σήματα της επιχείρησης που είχε διαθέσει για πρώτη φορά στο εμπόριο την εν λόγω φιάλη (βλ. απόφαση Viking Gas, σκέψη 11).

[61] Βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψη 41).

[62] Χρησιμοποιώ τη συγκεκριμένη διατύπωση η οποία θεωρώ ότι αντιστοιχεί, κατά το μάλλον ή ήττον, στη διατύπωση που χρησιμοποιείται στην απόφαση Bristol-Myers Squibb κ.λπ. (βλ., προς σύγκριση, σημείο 48 των παρουσών προτάσεων).

[63] Συναφώς, όπως επισήμανε η Επιτροπή, εν αντιθέσει προς τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Viking Gas, οι επαναπληρούμενες φιάλες δεν πωλούνται σε καταστήματα που φέρουν την επιγραφή του εμφιαλωτή και, επομένως, είναι ενδεχομένως πιο δυσχερές για τον καταναλωτή να διακρίνει τον ακριβή ρόλο καθενός από τα σήματα που έχουν τεθεί επί των εν λόγω φιαλών.

[64] ΕΕ 2018, L 150, σ. 141.

51. Υπό το πρίσμα του συνόλου των ως άνω στοιχείων, φρονώ ότι το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 2017/1001 και το άρθρο 15, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2436 έχουν την έννοια ότι, οσάκις τρίτος προβαίνει στην επαναπλήρωση με αέριο και στη μεταπώληση φιάλης διοξειδίου του άνθρακα, αφαιρεί την ετικέτα που φέρει το σήμα του κατασκευαστή της φιάλης, αφήνοντας όμως εμφανές το εγχάραγμα του εν λόγω σήματος στον λαιμό της φιάλης, και θέτει επ' αυτής τη δική του ετικέτα, πρέπει να εκτιμάται η συνολική εντύπωση που δημιουργεί η νέα επισήμανση προκειμένου να διαπιστωθεί αν οι πληροφορίες σχετικά με το πρόσωπο που προέβη στην ανασυσκευασία του προϊόντος και οι πληροφορίες σχετικά με τον κατασκευαστή του εν λόγω προϊόντος είναι σαφείς και μη αμφίσημες για τον καταναλωτή ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός. Συγκεκριμένα, οι εν λόγω πληροφορίες όπως αναγράφονται στη νέα ετικέτα δεν πρέπει να αφήνουν να εννοηθεί ότι υφίσταται οικονομική σχέση ή ειδική σχέση μεταξύ του τρίτου εμφιαλωτή και του δικαιούχου του σήματος. Για να εκτιμηθεί η εντύπωση που δημιουργεί η νέα ετικέτα, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, μεταξύ άλλων, οι συγκεκριμένες πρακτικές του οικείου τομέα και ο βαθμός γνώσης των εν λόγω πρακτικών από τους καταναλωτές.

Γ. Επί της εφαρμογής του κριτηρίου που προκύπτει από την απόφαση Viking Gas

52. Επικουρικώς, εάν το Δικαστήριο δεν εφαρμόσει την προεκτεθείσα συλλογιστική, θα μπορούσε να εξεταστεί το ενδεχόμενο εφαρμογής του κριτηρίου που περιέχεται στην απόφασή του Viking Gas, το οποίο οδηγεί σε περίπου ισοδύναμο αποτέλεσμα.

53. Υπενθυμίζω ότι, στην εν λόγω υπόθεση, το Δικαστήριο κλήθηκε να διευκρινίσει υπό ποιες προϋποθέσεις ο κάτοχος αποκλειστικής άδειας για τη χρήση επαναχρησιμοποιούμενων συνθετικών φιαλών αερίου των οποίων το σχήμα προστατεύεται ως τρισδιάστατο σήμα και στις οποίες ο ως άνω κάτοχος έχει επιθέσει την καταχωρισμένη ως λεκτικό σήμα επωνυμία του και τον καταχωρισμένο ως εικονιστικό σήμα λογότυπό του μπορούσε, δυνάμει των άρθρων 5 και 7 της πρώτης οδηγίας 89/104, να εναντιωθεί στην εμπορική πρακτική τρίτου ο οποίος ανταλλάσσει έναντι αντιτίμου κενές φιάλες, τις οποίες προμηθεύτηκαν καταναλωτές για να καταναλώσουν το αέριο που είχε τοποθετηθεί αρχικώς εντός τους, με συνθετικές φιάλες αερίου που δεν είναι παραγωγής του ως άνω κατόχου [65].

54. Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο αναγνώρισε τις φιάλες που προορίζονταν για επαναχρησιμοποίηση ως πραγματικά προϊόντα και όχι μόνον ως συσκευασίες [66]. Εν συνεχεία, το Δικαστήριο στάθμισε, αφενός, το θεμιτό συμφέρον που έχει ο δικαιούχος του συνιστάμενου στο σχήμα της φιάλης σήματος και των σημάτων που έχουν τεθεί σε αυτήν να αντλήσει οφέλη από τα δικαιώματα επί των σημάτων αυτών και, αφετέρου, τα εξίσου θεμιτά συμφέροντα που έχουν οι αγοραστές των φιαλών, και ιδίως το συμφέρον σε πλήρη άσκηση του δικαιώματος κυριότητας επί των ως άνω φιαλών, καθώς και το γενικό συμφέρον για διατήρηση συνθηκών ανόθευτου ανταγωνισμού [67]. Τέλος, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η άντληση οφελών από την οικονομική αξία των καταχωρισμένων σημάτων για τις φιάλες απέρρεε από την πώλησή τους και ότι η πώληση που παρέχει στον δικαιούχο τη δυνατότητα να αντλήσει οφέλη από την οικονομική αξία του σήματός του συνεπάγεται την ανάλωση των αποκλειστικών δικαιωμάτων που παρέχει η πρώτη οδηγία 89/104 [68].

[65] Βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψη 15).

[66] Βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψη 30).

[67] Βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψη 31).

[68] Βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψη 32).

55. Από την πλευρά των αγοραστών, εάν το δικαίωμα κυριότητάς τους περιοριζόταν από τα δικαιώματα επί του σήματος ακόμη και μετά την πώληση, οι αγοραστές θα στερούνταν της ελευθερίας να ασκούν το εν λόγω δικαίωμα και θα ήταν εξαρτημένοι από έναν μόνο προμηθευτή αερίου για την επαναπλήρωση των φιαλών τους[69]. Από την άποψη του ανταγωνισμού, μια τέτοια κατάσταση θα παρείχε στον δικαιούχο του δικαιώματος επί του σήματος τη δυνατότητα να περιορίσει αδικαιολόγητα τον ανταγωνισμό στη δευτερογενή αγορά επαναπλήρωσης φιαλών αερίου και θα δημιουργούσε κίνδυνο στεγανοποίησης της εν λόγω αγοράς[70].

56. Επομένως, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η πώληση της συνθετικής φιάλης «συνεπάγεται την ανάλωση των δικαιωμάτων τα οποία αντλεί ο δικαιούχος του […] [εν λόγω] σήματος […] με συνέπεια να μεταβιβάζεται στον αγοραστή το δικαίωμα να χρησιμοποιεί ελεύθερα τη φιάλη, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος να την ανταλλάσσει ή, μετά την εξάντληση του αρχικώς τοποθετηθέντος αερίου, να ζητεί από επιχείρηση της επιλογής του […] αλλά και από ανταγωνιστή του, να προβεί σε επαναπλήρωσή της. Το δικαίωμα του αγοραστή συνδυάζεται με το δικαίωμα των ανταγωνιστών να προβαίνουν, υπό την επιφύλαξη των ορίων που επιβάλλει το άρθρο 7, παράγραφος 2, της [πρώτης] οδηγίας 89/104, στην επαναπλήρωση και στην ανταλλαγή κενών φιαλών»[71], ορίων τα οποία απορρέουν από την ύπαρξη νόμιμων λόγων εναντίωσης στη μεταγενέστερη εμπορική εκμετάλλευση των προϊόντων που διέθεσε στο εμπόριο ο δικαιούχος του σήματος. Οι εν λόγω νόμιμοι λόγοι μπορούν να συνίστανται σε μεταβολή ή αλλοίωση της κατάστασης των προϊόντων που φέρουν το σήμα ή σε χρήση σημείου πανομοιότυπου ή παρόμοιου με το σήμα εκ μέρους τρίτου η οποία θίγει σοβαρά τη φήμη του εν λόγω σήματος ή δημιουργεί την εντύπωση ότι υφίσταται οικονομική σχέση μεταξύ του δικαιούχου του σήματος και του εν λόγω τρίτου (όπως η ύπαρξη ειδικής σχέσης μεταξύ αυτών ή η συμμετοχή σε δίκτυο διανομής του δικαιούχου)[72]. Για την εκτίμηση της ύπαρξης εντύπωσης οικονομικής σχέσης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η επισήμανση των φιαλών και οι συνθήκες υπό τις οποίες γίνεται η ανταλλαγή τους[73], οι οποίες δεν πρέπει να προκαλούν στον μέσο καταναλωτή, που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος, την εντύπωση ότι υφίσταται σχέση μεταξύ των δύο σχετικών επιχειρήσεων ή ότι το αέριο που χρησιμοποιείται για την επαναπλήρωση προέρχεται από τον δικαιούχο του σήματος. Θα πρέπει, επίσης, να ληφθούν υπόψη οι εμπορικές πρακτικές στον οικείο τομέα και αν είναι σύνηθες για τους καταναλωτές η επαναπλήρωση των φιαλών τους να γίνεται από άλλους διανομείς. Θα μπορεί τότε να υποτεθεί ότι όσοι καταναλωτές απευθύνονται απευθείας σε ανταγωνιστή για την επαναπλήρωση των φιαλών τους ή για την ανταλλαγή της κενής φιάλης με πλήρη φιάλη θα μπορούν ευχερέστερα να αντιληφθούν ότι δεν υφίσταται σχέση μεταξύ του εν λόγω ανταγωνιστή και του δικαιούχου του σήματος[74]. Το Δικαστήριο δέχθηκε, επίσης, ότι το γεγονός ότι το σήμα της φιάλης παραμένει εμφανές παρά την πρόσθετη επισήμανση[75] στην οποία προέβη ο ανταγωνιστής συνιστά κρίσιμο στοιχείο, στο μέτρο που αποκλείει τη μεταβολή της κατάστασης των φιαλών λόγω επισήμανσης που αποκρύπτει πλήρως την προέλευσή τους[76].

69 Βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψη 33).

70 Βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψη 34).

71 Απόφαση Viking Gas (σκέψη 35).

72 Βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψεις 36 και 37).

73 Βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψη 39).

74 Βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψη 40).

75 Εν προκειμένω, η εμφιαλώτρια επιχείρηση έθεσε επί της φιάλης δύο αυτοκόλλητα, χωρίς να αφαιρέσει ή να καλύψει τα λεκτικά και εικονιστικά σήματα της επιχείρησης που είχε διαθέσει για πρώτη φορά στο εμπόριο την εν λόγω φιάλη (βλ. απόφαση Viking Gas, σκέψη 11).

76 Βλ. απόφαση Viking Gas (σκέψη 41).

57. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι, εφαρμοζόμενα στη διαφορά της κύριας δίκης, το άρθρο 15 του κανονισμού 2017/1001 και το άρθρο 15 της οδηγίας 2015/2436 δεν παρέχουν στον δικαιούχο του σήματος φιαλών διοξειδίου του άνθρακα που προορίζονται να επαναπληρωθούν και εν συνεχεία να επαναχρησιμοποιηθούν, αφού αγοράστηκαν από καταναλωτές οι οποίοι κατανάλωσαν το περιεχόμενο σε αυτές αέριο και αφού παραδόθηκαν από τους εν λόγω καταναλωτές στους μεταπωλητές που είναι υπεύθυνοι για τη συλλογή των κενών φιαλών και επαναπληρώθηκαν από τρίτο ανταγωνιστή, τη δυνατότητα να εναντιωθεί στην πώληση των φιαλών από τον εν λόγω τρίτο, ο οποίος έθεσε προηγουμένως επί των φιαλών αυτών το σήμα του αφήνοντας, εντούτοις, εμφανές το σήμα του δικαιούχου, εκτός εάν ο δικαιούχος του σήματος είναι σε θέση να προβάλει νόμιμο λόγο κατά την έννοια των προμνησθεισών διατάξεων. Επομένως, το αιτούν δικαστήριο θα πρέπει να εξακριβώσει αν η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης πρακτική θίγει σοβαρά τη φήμη του δικαιούχου του σήματος ή αν η προμνησθείσα χρήση του πανομοιότυπου σημείου είναι ικανή να δημιουργήσει την εντύπωση ότι υφίσταται οικονομική σχέση μεταξύ του εν λόγω δικαιούχου και του τρίτου. Προς τούτο, η προσοχή του αιτούντος δικαστηρίου εφιστάται στην αντίληψη του καταναλωτή ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος περί ενδεχόμενης ύπαρξης οικονομικής σχέσης μεταξύ του δικαιούχου του σήματος και του τρίτου ανταγωνιστή. Θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι συνήθειες των καταναλωτών και οι πρακτικές της αγοράς. Τέλος, το αιτούν δικαστήριο θα πρέπει να βεβαιωθεί, επίσης, ότι η επισήμανση στην οποία προέβη ο τρίτος ανταγωνιστής δεν είχε ως συνέπεια τη μεταβολή της κατάστασης των φιαλών.

IV. Πρόταση

58. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Korkein oikeus (Ανώτατο Δικαστήριο, Φινλανδία) ως εξής:

1) Στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΕ) 2017/1001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2017, για το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και το άρθρο 15, παράγραφος 2, της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2436 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2015, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, έχουν την έννοια ότι ο δικαιούχος του σήματος μπορεί νομίμως να αντιταχθεί στη μεταγενέστερη εμπορική εκμετάλλευση από τρίτο, εντός του ίδιου κράτους μέλους στο οποίο τέθηκαν για πρώτη φορά σε κυκλοφορία στην αγορά οι φιάλες διοξειδίου του άνθρακα από τον δικαιούχο του σήματος ή με τη συγκατάθεσή του, των εν λόγω φιαλών που επαναπληρώθηκαν από τον τρίτο, σε περίπτωση που αυτός τις ανασυσκεύασε και έθεσε επ' αυτών το σήμα του, εκτός εάν αποδεικνύεται ότι μια τέτοια εναντίωση θα συνέβαλε σε τεχνητή στεγανοποίηση της αγοράς. Για να εκτιμηθεί η ύπαρξη τέτοιου κινδύνου, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει ότι, υπό το πρίσμα της φύσης του συγκεκριμένου προϊόντος και της χρήσης για την οποία αυτό προορίζεται, η ανασυσκευασία είναι αναγκαία προκειμένου να διασφαλιστεί η πρόσβαση τρίτων στην αγορά επαναπλήρωσης φιαλών με διοξείδιο του άνθρακα. Εάν το αιτούν δικαστήριο διαπιστώσει ότι η ανασυσκευασία στην οποία προέβη ο τρίτος είναι αναγκαία, τότε θα πρέπει επίσης να διασφαλίσει τη διαφύλαξη των θεμιτών συμφερόντων του δικαιούχου του σήματος.

2) Το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 2017/1001 και το άρθρο 15, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2436 έχουν την έννοια ότι, οσάκις τρίτος προβαίνει στην επαναπλήρωση με αέριο και στη μεταπώληση φιάλης διοξειδίου του άνθρακα, αφαιρεί την ετικέτα που φέρει το σήμα του κατασκευαστή της φιάλης, αφήνοντας όμως εμφανές το εγχάραγμα του εν λόγω σήματος στον λαιμό της φιάλης, και θέτει επ' αυτής τη δική του ετικέτα, πρέπει να εκτιμάται η συνολική εντύπωση που δημιουργεί η νέα επισήμανση προκειμένου να διαπιστωθεί αν οι πληροφορίες σχετικά με το πρόσωπο που προέβη στην ανασυσκευασία του προϊόντος και οι πληροφορίες σχετικά με τον κατασκευαστή του εν λόγω προϊόντος είναι σαφείς και μη αμφίσημες για ένα πρόσωπο με συνήθη όραση που καταβάλλει τη συνήθη προσοχή. Συγκεκριμένα, οι εν λόγω πληροφορίες όπως αναγράφονται στη νέα ετικέτα δεν πρέπει να αφήνουν να εννοηθεί ότι υφίσταται οικονομική σχέση ή ειδική σχέση μεταξύ του τρίτου εμφιαλωτή και του δικαιούχου του σήματος. Προκειμένου να εκτιμηθεί η εντύπωση που δημιουργεί η νέα ετικέτα, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι συγκεκριμένες πρακτικές του οικείου τομέα και ο βαθμός γνώσης των εν λόγω πρακτικών από τους καταναλωτές.